

КПК України. Сподіваємося, що цей недолік згодом буде виправлено задля забезпечення офіційної реалізації інституту медіації у кримінальному провадженні.

Слід зазначити, що відповідно до ст. 4. Закону, медіація проводиться за взаємною згодою сторін медіації з урахуванням принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації [1].

Так, проведення медіації має конфіденційний характер та не має бути розголошена сторонами та медіатором. До того ж, розголошення інформації можливе лише за згодою учасників медіації. Із огляду на це, деякі науковці навіть пропонують внести медіаторів до переліку осіб, щодо яких неможливе проведення допиту у розрізі їхньої професійної діяльності та щодо фактів, про які вони дізналися у процесі проведення медіації [3, с. 651]. Медіація у кримінальних провадженнях має бути самовизначеним та доступним заходом. Стосовно доступності, по-перше, особа має бути повідомлено про можливість проведення медіації, а по-друге, особа за будь-яких обставин повинна мати можливість отримати послуги з проведення медіації на будь-якій стадії здійснення правосуддя. Ознакою незалежності проведення медіації є також те, що медіатор є особою, що не симпатизує та не займає позицію жодної зі сторін, а навпаки, буде намагатися рівною мірою допомогти всім учасникам медіації.

У кримінальному процесі дотримання зазначених принципів є важливим під час застосування медіації. В ч. 1 ст. 469 КПК України передбачено учасників медіації в кримінальному процесі, а саме: 1) потерпілий і підозрюваний (якщо медіація відбувається на стадії досудового розслідування) чи обвинувачений (якщо медіація проводиться на стадії судового розгляду); 2) захисник і представник; 3) інші особи, погоджені сторонами кримінального провадження (крім слідчого, дізнавача, прокурора або судді).

Резюмуючи, зазначимо, що завдяки своїм перевагам та ефективності медіація заслужено отримала своє місце у вирішенні кримінально-правових конфліктів та стала одним зі способів примирення потерпілого з підозрюваним чи обвинуваченим.

1. Про медіацію: закон України від 22 листопада 2021 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. Дата оновлення: 11.09.2020. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384>.

3. Ткачук А.Ю., Чернова С.Р. Медіація у кримінальному процесі. Молодий вчений. 2018. No 5(2). С. 649–652. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_5%282%29__71.

Роман ГОЛОБУТОВСЬКИЙ

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук

Олександр ДОН

здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

У професійній діяльності юриста використовується різні способи вирішення конфліктів та спорів, медіація виступає одним з них. Латиною медіація означає «посередництво», від грецького «medos» – «нейтральний», «незалежний від сторони», тобто медіація передбачає використання третьої сторони шляхом консультування та професійних порад допомагає у вирішенні певних правових спорів та конфліктів з якими звертаються клієнти до юриста. Сьогодні, положення про медіацію вже регламентовані

законом, Закон України «Про медіацію» прийнято 16.11.2021 року. У загальному положенні, медіація як альтернативний спосіб вирішення спорів може використовуватись у цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних правовідносинах, а також кримінальних провадженнях під час укладання угод про примирення між потерпілим та підозрюваним, обвинуваченим, міжнародних правовідносинах та в інших сферах суспільних відносин [1].

Медіації, як певній процедурі притаманні ознаки, серед яких слід виділити такі: 1) наявність нейтральної третьої особи – медіатора, який сприяє налагодженню комунікації між сторонами; 2) вирішення спору та напрацювання угоди безпосередньо сторонами, а не медіатором; 3) відсутність жорсткої правової регламентації процедури, змагальності та обов'язкового рішення; 4) наявність медіаційної угоди та, як правило, неможливість примусового її виконання без звернення до компетентних органів. Тобто, медіація виступає третьою стороною та являється стороною не насильства, спільних угод [2].

Щодо принципів медіації, то ними є: добровільність, конфіденційність, ширість намірів щодо вирішення конфлікту, неупередженість посередника, правомочність сторін, неформальність та гнучкість процедури медіації. Згідно з цими принципами забезпечується непорушність медіації, як процедури у відповідності до чинного законодавства.

До основних компонентів медіації належать: забезпечення розуміння, чітка структура процедури та орієнтація на інтереси. Забезпечення порозуміння є дослідженням інтересів та потреб сторін, через використання спеціальних медіаційних технік та процедур. Чітка структурована процедура передбачає зорганізовану, поступову та необмежену у часі медіаційну процедуру. Орієнтація на інтереси дозволяє учасникам повністю ознайомитись із інтересами протилежної сторони та з'ясувати, що є важливим саме для обох сторін.

Відповідно до Закону України «Про медіацію», медіатором може бути фізична особа, яка досягла 30 років, має вищу освіту та пройшла спеціальну підготовку, тобто отримала підвищення ефективності комунікативних навичок, знає як підготувати договір про проведення процедури медіації, уміє оцінювати варіанти рішень на реалістичність оформлення домовленостей за результатами медіації, а тому може використовуватись у діяльності юриста. Натомість, юрист має бути акредитованим, записаним до відповідного реєстру медіаторів та мати певні комунікативні навички, бути компетентним виконуючи свою роботу.

На думку, науковців юрисконсульт-медіатор виконує функцію посередника. Його найголовніша функція полягає у збереженні нейтральності. Виконуючи цю функцію, юрисконсультант проводить медіаційну зустріч сторін конфлікту, налагоджує комунікації між ними, залагоджує непорозуміння, допомагає знайти варіанти вирішення існуючої проблеми, кожен із яких буде прийнятним для обох сторін. І тут основним завданням юрисконсульта є не доведення неправоти чи вини однієї зі сторін, а зосередження на їх інтересах і на способах їх задоволення. Кінцевим результатом та індикатором ефективності медіації та професіоналізму юрисконсульта-медіатора є досягнення сторонами консенсусу, виконання усіх домовленостей, що були досягнуті у процесі медіації, яка забезпечує мирне вирішення правового спору. Також, юрист у сфері медіації може працювати за двома напрямками – як представник однієї зі сторони спору і як суб'єкт здійснення медіації, але в обох випадках кінцевим результатом його діяльності є досудове врегулювання конфлікту та недопущення юрисдикційного провадження. Навіть сама присутність юрисконсульта надає зацікавленій стороні впевненості в юридичній підтримці [3].

На практиці, юрист при проведенні процедури медіації відіграє величезну роль, оскільки досліджує факти та інтереси сторін, що визначені об'єктивними критеріями для перевірки справедливості рішень. Правового консультування потребує кожен клієнт для подолання розбіжностей і отримання певного бачення проблеми, через різну обізнаність щодо ситуації, певних дій чи подій. Юрист допомагає клієнту визначитись з інтересами клієнту, що дасть можливість згенерувати конкретні ідеї для їх реалізації. Наприклад, у спорі щодо невиконання умов контракту постачальник погодився на відстрочку виплат в обмін на додаткові замовлення товару на погоджених сторонами цінових умовах. У такому випадку постачальник задовольнив потребу у стабільних замовленнях, а покупець – у безпечних фінансових умовах, що враховують сезонність його бізнесу. Юрист допомагає клієнту краще зрозуміти питання медіатора щодо визначення цих

потреб та сформулювати їх.

Отже, можемо дійти висновку, що використання медіаційної процедури в діяльності юриста обумовлена потребою у вирішенні певних правових конфліктів та спорів з якими звертаються конфліктуючі сторони до юриста. Основними перевагами такої медіації будуть: знання емоційного напруження, можливість збереження стосунків, орієнтованість рішення на інтереси і потреби сторін (у цьому випадку юрист може залучатись як посередник, тобто медіатор чи бути на одній з конфліктуючих сторін), економія часу, фінансових ресурсів, сталість результату, а також гнучкість, конфіденційність процедури медіації.

1. Верховна Рада офіційний сайт. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877
2. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.] ; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 456 с.
3. Розвиток науки і техніки: проблеми та перспективи: збірник тез Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції з нагоди відзначення Дня науки-2021 в Україні (м. Київ, 20 травня 2021 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2021. с.93-95
4. Медіація в роботі юриста URL : <https://jur-gazeta.com/publications/practice/mediatsiya/mediatsiya-v-roboti-yurista.html>.

Ольга ЧЕШК-ТРЕГУБЕНКО

доцент кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Ольга БОРДЮГ

здобувачка вищої освіти
Навчально-наукового інституту
права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ МЕДІАЦІЇ В УКРАЇНІ

У сучасному світі популяризації набуває тема медіації, оскільки кількість спорів зростає з кожним днем. Переважно більшість спорів в яких наявні порушення права або обов'язків вирішуються через судову інстанцію. Але існують інші правові альтернативні вирішення спорів (далі АВС) і конфліктів без звернення до формальної системи судочинства. Основними видами АВС є переговори, арбітраж та медіація.

Варто зазначити цілий ряд науковців, які займалися дослідженням різних аспектів медіаційної процедури, а також проблем її реалізації, серед яких наступні: В. Баранова, Р. Безпальча, Є. Борисова, С. Васильчак, В. Землянська, Г. Єрьоменко, О. Лисенко, Т. Подковенко, Ю. Притика та ін.

Зараз у активно розвиваються новітні технології. З'являється багато засобів та інструментів, що можуть замінити традиційні на новітні технології. Медіація є одним із нових підходів вирішення спорів. Медіація – це добровільна та конфіденційна процедура позасудового врегулювання спору (конфлікту), у якій медіатор (посередник) допомагає сторонам у розумінні їх інтересів та пошуку ефективних шляхів досягнення взаємоприйняттого рішення. Тобто, це врегулювання певних конфліктних ситуацій третіми особами (недержавним органами) та альтернативне розв'язання проблеми, що виникла між ними.

На думку Н. Волковицької, яка є членкинею Вищої ради правосуддя, медіація у праві – це метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає проаналізувати конфліктну ситуацію так, щоб зацікавлені сторони самостійно змогли обрати варіант рішення, що задовольняв би інтереси та потреби всіх учасників конфлікту. Інші науковці вважають, що медіація (від лат. *mediatio*) – переговорний